

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2016

JOHDANTO

Vireilletulo

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2016 (K 15/2017 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- tarkastusvaliokunta TrVL 4/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Pekka Humalto, sosiaali- ja terveysministeriö
- puheenjohtaja Sari Sarkomaa, Kansaneläkelaitoksen valtuutetut
- sihteeri Leena Uikkanen, Kansaneläkelaitoksen valtuutetut
- puheenjohtaja Heli Martinmäki, Kelan toimihenkilöt ry
- työsuojelupäävaltuutettu Tiina Norppa, Kelan toimihenkilöt ry
- pääjohtaja Elli Aaltonen, Kansaneläkelaitos
- esikuntajohtaja Kai Ollikainen, Kansaneläkelaitos

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Toimintakertomus

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 5 §:n mukaan valtuutettujen tehtävänä on valvoa Kansaneläkelaitoksen hallintoa ja toimintaa ottaen muun ohella huomioon laitoksen palvelujen laatu ja saatavuus. Säännöksen mukaan valtuutettujen tehtävänä on myös antaa vuosittain toiminnastaan kertomus eduskunnalle.

Kertomusvuoden 2016 toiminta Kansaneläkelaitoksessa alkoi uudistetussa organisaatiossa kuudessa tulosityksikössä. Asiakkuuspalvelujen tulosityksikkö vastaa asiakaspalvelusta kaikissa palvelukanavissa, ja alueellisesti asiakaspalvelu on jaettu kuuteen asiakaspalveluyksikköön. Etuuspalvelujen tulosityksikössä on viisi vakuutuspiiriä. Etuuksien käsittelyn ja välittömän asiakaspalve-

Valiokunnan mietintö StVM 3/2018 vp

lun erottaminen toisistaan on uudenlainen toimintatapa, joka on edellyttänyt eri yksiköiden henkilöstötarpeiden arviointia. Ensimmäisen puolen vuoden kokemuksista henkilöstölle tehdyn selvityksen perusteella organisaatiouudistuksen on osittain koettu muun muassa vähentäneen henkilöstön vaikutusmahdollisuuksia. Valiokunta pitää tärkeänä, että organisaatiomuutoksen vaikutuksia edelleen arvioidaan.

Perustoimeentulotuen myöntämisen ja maksamisen siirtyminen vuoden 2017 alusta vaikutti merkittävästi Kelan toimintaan kertomusvuonna. Muutokseen varauduttiin mittavilla rekrytointi- ja perehdyttämistoimilla. Joulukuussa hakemusten käsittelyn alkuvaiheessa todettiin, ettei ennalta arvioitu henkilöstömäärä riitä hakemusten käsittelyyn lainmukaisessa määräajassa, mistä syystä hakemusruuhkaa purettiin merkittävästi ylitöinä. Tarvittava työmäärä oli kuitenkin ennakoitua huomattavasti suurempi, ja asiakaspalvelu ja ratkaisutoiminta ruuhkautuivat vuoden 2017 alussa. Toimeenpanoon valmistautumista vaikeutti kertomusvuonna myös se, että valtioneuvosto esitti vielä myöhäisessä vaiheessa muutoksia toimeenpantavaan lainsäädäntöön. Valiokunta pitää tärkeänä, että Kelassa tehdyn sisäisen arvion lisäksi Kelan valtuutettujen toimeksiannosta tehtiin vuonna 2017 ulkoinen arvio siirron toteutuksesta ja että molemmat arviot on julkaistu Kelan verkkosivuilla. Valiokunta kiinnittää jälleen huomiota siihen, että lainsäädännön muutosten tulua hyväksytyiksi Kelan toimeenpanolle on varattava riittävä aika.

Yhteensä Kelan hoitaman sosiaaliturvan etuusmenot olivat 14,34 miljardia euroa (+0,2 %). Sairausvakuutusetuudet vähenivät 3,2 %, ja kasvua oli edellisvuoden tavoin eniten yleisessä asumistuessa (17,8 %). Toimintakertomuksen mukaan Kelan verkkopalveluissa asiointi on edelleen lisääntynyt ja toimistoasiointien ja puheluiden määrä on vähentynyt. Asiakastytyvyisyys on kertomusvuonna pysynyt hyvällä tasolla ja hakemusten läpimenoajoille asetetut tavoitteet on saavutettu kertomuksen mukaan erinomaisesti. Kanta-palvelujen ja sähköisten reseptien käyttö ovat vakiintuneet, ja Omakanta-palveluun on kirjautunut jo lähes 2 miljoonaa henkilöä.

Kelan asema ja valvonta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pyysi vuonna 2017 valtuutettujen toimintakertomuksesta tarkastusvaliokunnan lausunnon ja pyysi tarkastusvaliokuntaa arvioimaan kertomusmenettelyä yleisemmin valvonnan näkökulmasta samoin kuin kertomuksen eduskuntakäsittelyä. Tarkastusvaliokunta viittaa lausunnossaan siihen, että Kelan valtuutetut ovat suurelta osin sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniä, ja esittää eduskunnan harkittavaksi toimintakertomuksen käsittelyn laajentamista eduskunnan valiokunnissa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää Kelan toimialan tuntemuksen kannalta asianmukaisena, että mietintö toimintakertomuksesta laaditaan sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Valiokunta suhtautuu myönteisesti siihen, että tarpeen mukaan myös muut valiokunnat voivat antaa toimintakertomuksesta lausuntonsa.

Tarkastusvaliokunta toteaa lausunnossaan (TrVL 4/2017 vp) Kelan tehtävien laajentuneen voimakkaasti ja katsoo, että on syytä pohtia, missä määrin nykyjärjestelmä tarjoaa riittävät mahdollisuudet valvoa Kelan toimintaa. Myös Kelan valtuutetut ovat nostaneet esiin tarpeen arvioida valvonnan riittävyttä ja Kelan asemaa. Tarkastusvaliokunta katsoi lausunnossaan, että tarve Kansaneläkelaitoksesta annetun lain päivittämiseen tulee arvioida laajapohjaisesti parlamentaarisessa työryhmässä. Tässä työssä on lausunnon mukaan arvioitava kokonaisuutena Kelan asema

Valiokunnan mietintö StVM 3/2018 vp

sekä uudistuvien tehtävien ohjaus- ja vastuukysymykset ja mahdollinen tarve lainsäädännön uudistamiselle. Tarkastusvaliokunta esitti, että eduskunta hyväksyy asiasta kannanoton.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan Kelan valtuutetut ovat juuri asettaneet ulkopuolisen asiantuntijaryhmän selvittämään Kelan valvontaa ja ohjausta sekä Kelan asemaa ja sisäisiä toimivaltasuhteita. Valiokunta pitää selvitystyötä tarpeellisena ja pitää tarkastusvaliokunnan tavoin perusteltuna laajapohjaisen parlamentaarisen työryhmän asettamista selvittämään Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muutostarpeita. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena parlamentaarisen työryhmän asettamista siinä vaiheessa, kun edellä mainitun asiantuntijaryhmän työn tulokset ovat käytettävissä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 15/2017 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 22.2.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Anne Louhelainen sin
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

Valiokunnan mietintö StVM 3/2018 vp

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää
valiokuntaneuvos Harri Sintonen